

ВИСНОВКИ

Для організації дані про рівень задоволеності професійною діяльністю є даними про кадрові ризики. Інформація про рівень задоволеності професійною діяльністю є важливою для керівників та власників організацій усіх рівнів. У рамках управління персоналом потрібно враховувати потреби та очікування своїх працівників у визнанні їх діяльності. Також їх розвитку сприяє повномасштабна система мотивації, утримання кваліфікованих кадрів та залучення нових. Високий рівень задоволеності професійною діяльністю дає змогу не тільки вирішити питання плинності кадрів в організації, а й розв'язати проблему дефіциту трудових ресурсів, яка на сьогодні особливо гостро проявляється стосовно висококваліфікованих спеціалістів, які забезпечують ключові напрямки діяльності організації.

Спираючись на результати дослідження задоволеності професійною діяльністю, роботодавець може корегувати трудову діяльність організації та розробляти нові системи взаємодії з колективом та партнерами по бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асеев В.Г. Мотивация поведения и формирование личности / В.Г. Асеев. – М. : Мысль, 1976. – 158 с.
2. Ильин Е.П. Удовлетворенность деятельностью как социально-психологический феномен / Е.П. Ильин // Психофизиологическое изучение учебной и спортивной деятельности / под ред. Б.А. Ашмарина, Е.П. Ильина, Б.А. Петрова. – Л. : ЛГПИ, 1981. – С. 4–13.
3. Ильин Е.П. Нейродинамические особенности личности и эффективность деятельности / Е.П. Ильин // Личность и деятельность. – Л. : ЛГУ, 1982. – С. 74–84.
4. Ильясов Ф.Н. Сравнительный анализ методик изучения удовлетворенности трудом / Ф.Н. Ильясов // Методологические и методические проблемы сравнительного анализа в социологических исследованиях. – М. : Ин-т соц. исслед. ; АН СССР, 1982. – С. 105–121.
5. Замфир К. Удовлетворенность трудом: Мнение социолога / К. Замфир. – М. : Политиздат, 1983. – 142 с.
6. Зеер Э.Ф. Кризисы профессионального становления личности / Э.Ф. Зеер, Э.Э. Сыманюк // Психологический журнал. – 1997. – № 6. – С. 35–44.
7. Ковалев В.И. Мотивы поведения и деятельности / В.И. Ковалев. – М. : Наука, 1988. – 192 с.
8. Климов Е.А. Психология профессионала : избр. психол. тр. / Е.А. Климов. – М. - Воронеж, 1996. – 360 с.
9. Магун В.С. Потребности и психология социальной деятельности личности / В.С. Магун. – Л. : Наука, 1983. – 176 с.
10. Мещеркин А.К. Удовлетворенность различными группами рабочих условиями труда на промышленном предприятии и пути ее повышения : автореф. дисс. ... канд. ф. наук / А.К. Мещеркин. – М., 1976. – 21 с.
11. Чугунова Э.С. Личность и профессия / Э.С. Чугунова // Социальная психология личности. – Л. : Знание, 1974. – С. 68–76.
12. Якобсон П.М. Психологические проблемы мотивации поведения человека / П.М. Якобсон. – М. : Просвещение, 1969. – 317 с.

УДК 159.922

НАВЧАЛЬНА САМОЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ОДНА З УМОВ ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

І.І. Сняданко

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціального управління
Національного університету «Львівська політехніка»*

Статтю присвячено дослідженню навчальної самоефективності студентів технічного університету як однієї з умов ефективної підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності. Розкрито роль та зміст поняття «навчальна самоефективність» у структурі навчальної діяльності студентів. Представлено результати дослідження навчальної самоефективності в студентів технічного університету. Проаналізовано особливості розвитку навчальної самоефективності для студентів різної статі та форми навчання. Досліджено взаємозв'язок навчальної самоефективності з загальним рівнем самоефективності студентів, їх готовністю до саморозвитку, мотивацією до навчання в університеті, рівнем професійної спрямованості.

Ключові слова: самоефективність, навчальна самоефективність, навчальна діяльність, технічний університет.

Статья посвящена исследованию учебной самоэффективности студентов технического университета как одного из условий эффективной подготовки студентов к будущей профессиональной деятельности. Раскрыты роль та сущность понятия «учебная самоэффективность» в структуре учебной деятельности студентов. Представлены результаты исследования учебной самоэффективности у студентов технического университета. Проанализированы результаты исследования учебной самоэффективности для студентов разного пола, формы обучения. Исследована взаимосвязь учебной самоэффективности с общим уровнем самоэффективности студентов, их готовностью к саморазвитию, мотивацией к обучению в университете, уровнем профессиональной направленности.

Ключевые слова: самоэффективность, учебная самоэффективность, учебная деятельность, технический университет.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Самоефективність (ввів А. Бандура) розуміємо як відчуття власної компетентності та ефективності, а також уміння усвідомлювати свої здібності та вибудовувати поведінку, яка б відповідала специфічному завданню або ситуації [1].

Основними компонентами самоефективності є когнітивний (уявлення індивіда про власну ефективність), емоційний (емоційне ставлення індивіда до власної ефективності), поведінковий (здатність індивіда організувати та виконувати ті чи інші дії) [1; 2; 6].

А. Бандура не виокремлює окремих видів самоефективності, хоча неодноразово вказує на її ситуаційно-специфічний характер. Дослідженням особливостей формування самоефективності та окремих видів самоефективності займалися такі вітчизняні та закордонні вчені, як: М. Гайдар, Т. Гордеева, Д. Зиглер, Е. Клімов, Дж. Маддукс, С. Пантелеєв, Н. Пов'якель, В. Ромек, Дж. Фейдимен, Р. Фрейджер, Р. Шварцер, М. Шеєр, Р. Штернберг, Л. Хьелл та ін. [2; 3; 4; 5; 6].

У межах вивчення проблеми підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності в університеті процес засвоєння знань, умінь та навичок майбутньої професійної діяльності буде відбуватися ефективно лише за наявності знань, умінь та навичок навчальної та навчально-професійної діяльності. У цій статті будуть представлені результати дослідження оцінки студентами рівня розвитку знань, умінь та навичок саме навчальної діяльності.

Оцінка студентами своїх можливостей щодо здійснення навчальної діяльності, а саме застосування прийомів та методів оволодіння знаннями, позитивне емоційне ставлення до навчання, пошуку та отримання навчальної інформації, можливостей щодо розвитку та самовдосконалення будемо називати **навчальною самоефективністю студента**. Для того щоб дослідити рівень «навчальної самоефективності студента», було розроблено спеціальну методiku, яка пройшла апробацію і є надійною для діагностики рівня навчальної самоефективності студентів.

Отже, **метою цієї статті** є аналіз дослідження розвитку в студентів рівня навчальної самоефективності.

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження навчальної самоефективності студентів здійснювалось за допомогою **методики «Навчальна самоефективність студента»** І.І. Сняданко. Методика складається з загальної шкали та таких шкал:

1. Впевненість у собі, своїх здібностях до навчання. Шкала дає можливість виявити рівень впевненості студента в собі, у своєму вмінні шукати необхідну інформацію для навчання, у своїх здібностях розуміти і запам'ятовувати навчальний матеріал, впевнено говорити з викладачем під час іспитів, лабораторних робіт, а також свідчить про наявність наукових інтересів. Чим вищий показник, тим більше в студента розвинуті перелічені вміння.

2. Наполегливість та цілеспрямованість у навчанні. Шкала дає можливість виявити рівень впевненості студента у своїй здатності гарно вчитись та бути дисциплінованим, самостійним в навчанні, бути активним студентом та прагнути знати більше, намагатись зрозуміти практичне значення отриманих знань. Такі студенти прагнуть ходити в бібліотеку, купувати книжки, обладнання для навчання. Чим вищий показник, тим більше в студента розвинуті перелічені вміння.

3. Володіння іноземними мовами, алгоритм отримання грантів. Шкала дає можливість виявити рівень володіння студентом іноземними мовами, його спроможність читати закордонні наукові журнали, знати, де їх можна знайти в Інтернеті або бібліотеці, вміння шукати і писати програми на отримання грантів для навчання, а також бути активним студентом, який ставить питання викладачу, тому що хоче з користю провести час на заняттях. Чим вищий показник, тим більше в студента розвинуті перелічені вміння.

4. Записування та запам'ятовування навчальної інформації. Шкала дає можливість виявити рівень впевненості студента швидко записувати і розуміти та запам'ятовувати лекційний матеріал. Чим вищий показник, тим вищою є впевненість студента у володінні переліченими вміннями та навичками, і навпаки.

У дослідженні брало участь понад 1600 студентів у віці від 18 до 22 років, що навчаються на 34 спеціальностей (як гуманітарних, так і технічних) Національного університету «Львівська політехніка».

Статистична обробка даних здійснювалась за допомогою пакета програм SPSS – 19.0.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У результаті дослідження (за допомогою дисперсійного аналізу) рівня навчальної самоефективності для студентів різної статі було встановлено:

- студенти чоловічої статі є більш впевненими у собі, своїх здібностях до навчання, ніж студенти жіночої статі (при $p \leq 0,0001$) (рис. 1);

- за шкалою «наполегливість та цілеспрямованість у навчанні» студенти жіночої статі мають вищі показники, ніж студенти чоловічої статі (при $p \leq 0,0001$) (рис. 2);

- за шкалою «володіння іноземними мовами, алгоритм отримання грантів» студенти чоловічої статі мають вищі показники, ніж студенти жіночої статі (при $p \leq 0,01$) (рис. 3);

- за шкалою «записування та запам'ятовування навчальної інформації» студенти жіночої статі є більш впевнені у свої здібностях, ніж студенти чоловічої статі (при $p \leq 0,01$) (рис. 4);

- за загальною шкалою рівня навчальної самоефективності не було встановлено статистично значущих відмінностей між результатами студентів різної статі.

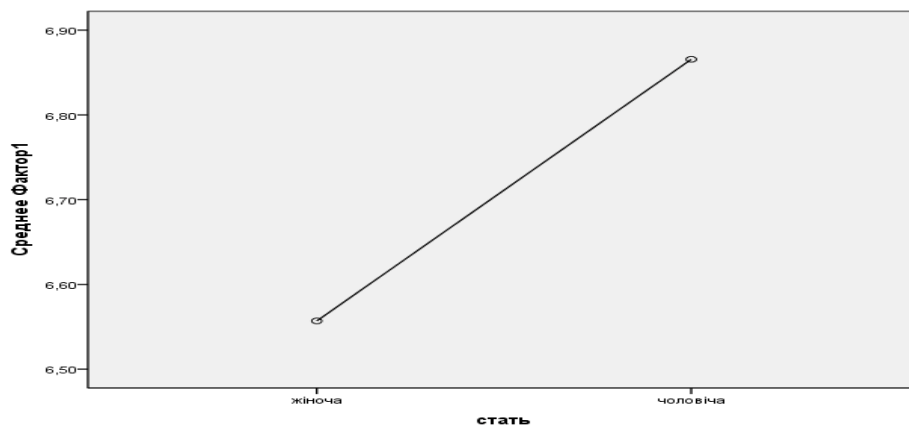

Рис. 1. Розподіл результатів за шкалою «впевненість у собі, своїх здібностях до навчання» для студентів різної статі (при $p \leq 0,0001$)

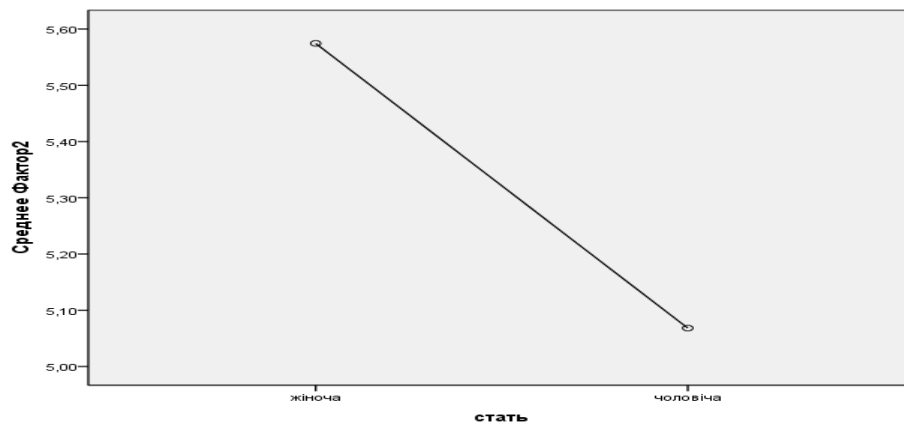

Рис. 2. Розподіл результатів за шкалою «наполегливість та цілеспрямованість у навчанні» для студентів різної статі (при $p \leq 0,0001$)

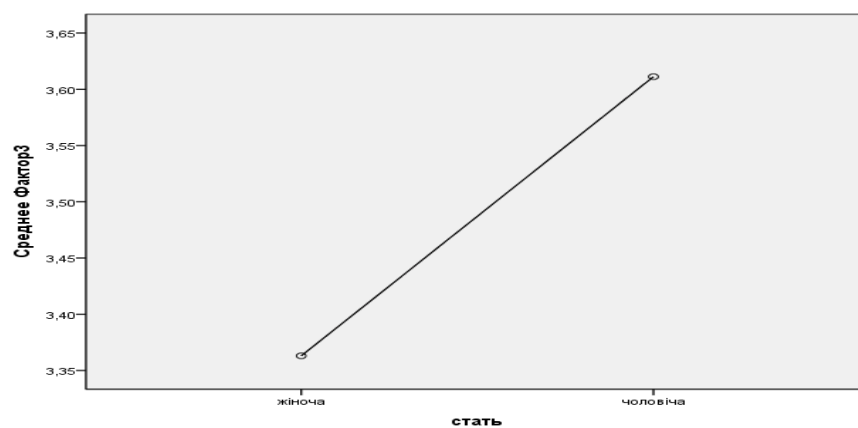

Рис. 3. Розподіл результатів за шкалою «володіння іноземними мовами, алгоритм отримання грантів» для студентів різної статі (при $p \leq 0,01$)

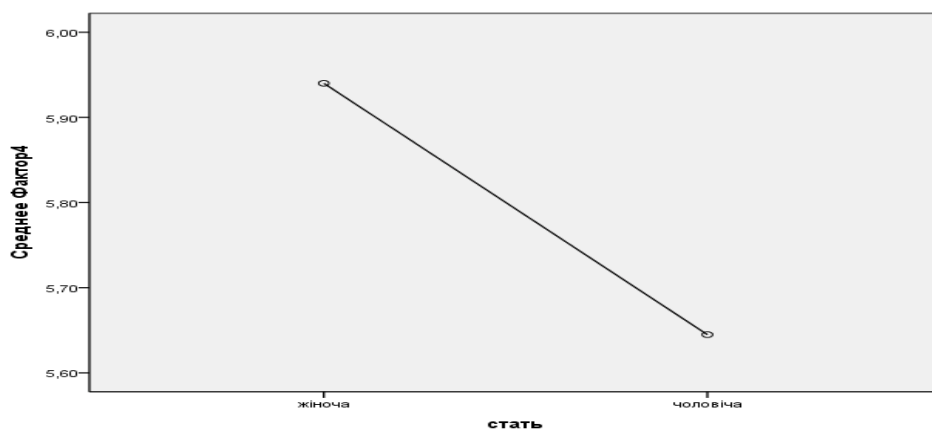

Рис. 4. Розподіл результатів за шкалою «записування та запам'ятовування навчальної інформації» для студентів різної статі (при $p \leq 0,01$)

У результаті дослідження рівня навчальної самоефективності студентів бюджетної та платної форм навчання було встановлено, що:

- студенти бюджетної форми навчання мають вищий рівень навчальної самоефективності, ніж студенти платної форми навчання (при $p \leq 0,05$) (рис. 5);
- студенти бюджетної форми навчання є більш впевненими в собі, своїх здібностях до навчання, ніж студенти платної форми (при $p \leq 0,01$) (рис. 6);
- студенти бюджетної форми навчання є більш наполегливими та цілеспрямованими в навчанні, ніж студенти платної форми навчання (при $p \leq 0,05$) (рис. 7);

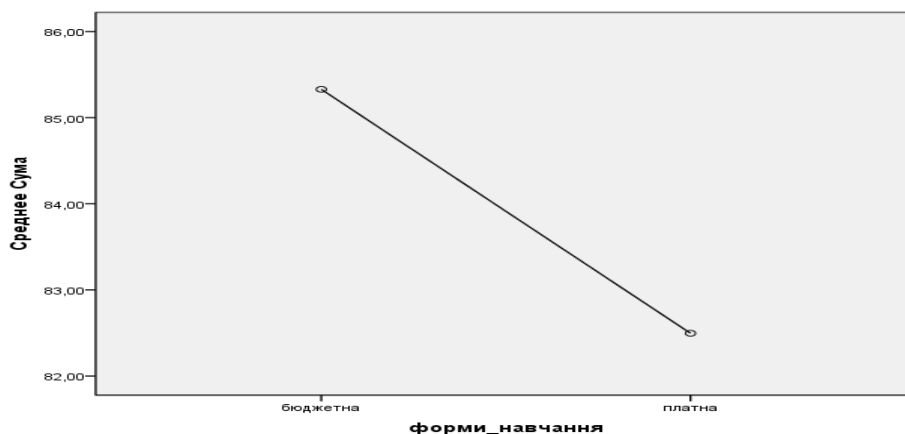

Рис. 5. Розподіл результатів за загальною шкалою навчальної самоефективності для студентів різних форм навчання (при $p \leq 0,05$)

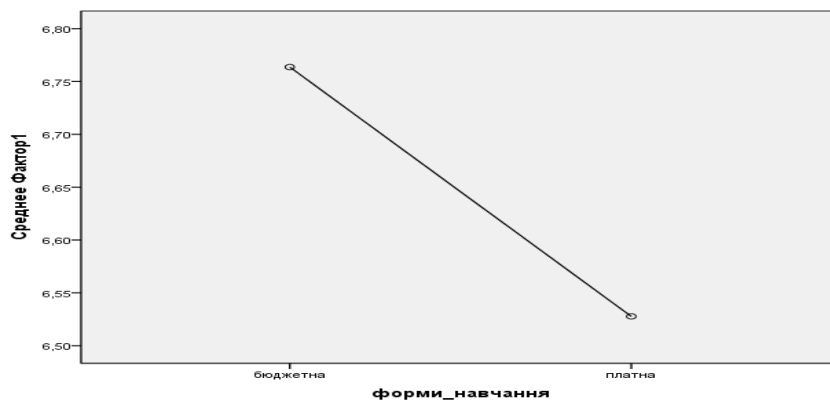

Рис. 6. Розподіл результатів за шкалою «впевненість у собі, своїх здібностях до навчання» для студентів різних форм навчання (при $p \leq 0,01$)

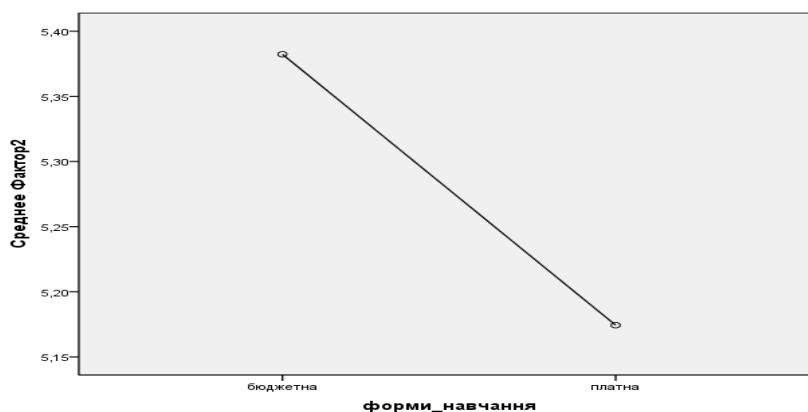

Рис. 7. Розподіл результатів за шкалою «наполегливість та цілеспрямованість у навчанні» для студентів різних форм навчання (при $p \leq 0,05$)

- студенти бюджетної форми навчання є більш впевненими у своїх вміннях записувати та запам'ятовувати навчальну інформацію, ніж студенти платної форми навчання (при $p \leq 0,05$) (рис. 8).

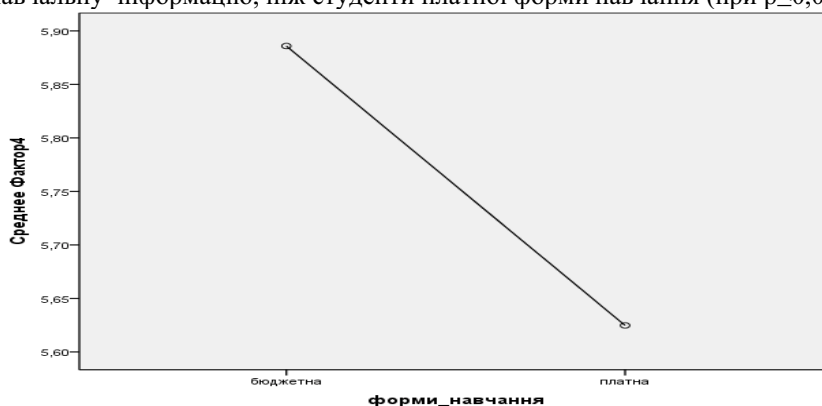

Рис. 8. Розподіл результатів за шкалою «записування та запам'ятовування навчальної інформації» для студентів різних форм навчання (при $p \leq 0,05$)

Не було отримано статистично значущих відмінностей для студентів різних форм навчання за шкалою «володіння іноземними мовами, алгоритм отримання грантів». Показники за цією шкалою є однаково низькими як для студентів бюджетної, так і платної форм навчання.

У результаті аналізу рівня навчальної самоефективності для студентів різних спеціальностей університету було отримано статистично значущий (при $p \leq 0,0001$) розподіл показників за загальною шкалою навчальної самоефективності, а також за всіма шкалами методики «Навчальна самоефективність» (табл. 1).

Високі показники за загальною шкалою навчальної самоефективності мають студенти аспірантури – 113 балів. Такий результат був передбачуваний, тому що аспіранти належать до категорії «найкращих» студентів. Також високі показники мають студенти спеціальностей: реставраційне мистецтво – 99 балів, управління інформаційною безпекою – 98 балів, дизайн – 97 балів. Найменші показники навчальної самоефективності мають студенти таких спеціальностей, як: машинобудування – 74 бали, оплотехніка – 72 бали, будівництво – 67 балів, виробничо-поліграфічна справа – 67 балів.

Чим нижчий показник навчальної самоефективності, тим більше студенти вважають, що не вміють організувати свою навчальну діяльність, мають низький рівень обізнаності щодо можливостей вдосконалити навички та вміння навчальної діяльності, не впевнені у своїх комунікативних навичках, необхідних для ефективної навчальної діяльності.

За шкалою «Впевненість у собі, своїх здібностях до навчання» високі показники мають студенти таких спеціальностей: аспірантура – 7,99 бала, інженерне матеріалознавство – 7,96 бала, електронні прилади і пристрої – 7,79 бала. Низькі показники мають студенти таких спеціальностей: виробничо-поліграфічна справа – 5,33 бала, фінанси і кредит – 5,67 бала.

За шкалою «Наполегливість та цілеспрямованість у навчанні» високі показники мають студенти аспірантури – 7,38 бала. Найнижчий показник мають студенти спеціальності «виробничо-поліграфічна справа» – 3,72 бала.

За шкалою «Володіння іноземними мовами, алгоритм отримання грантів» високі бали отримали студенти спеціальностей: аспірантура – 5,31 бала, документознавство – 4,83 бала, управління інформаційною безпекою – 4,42 бала. Низькі показники мають студенти таких спеціальностей, як: пожежна безпека – 2,02 бала, будівництво – 2,20 бала та багато інших спеціальностей.

За шкалою «Записування та запам'ятовування навчальної інформації», високі показники отримали студенти спеціальностей: електронні пристрої – 7,57 бала, аспірантура – 7,32 бала, реставраційне мистецтво – 7,19 бала. Низькі показники були в студентів таких спеціальностей, як: прикладна фізика – 4,59 бала, виробничо-поліграфічна справа та машинобудування – 4,92 бала.

**Характеристика розвитку навчальної самоефективності в студентів різних спеціальностей
технічного університету**

Спеціальності	Середні значення за шкалами (при $p \leq 0,0001$)				Загальна шкала
	Шкала 1 (впевненість у собі, своїх здібностях до навчання)	Шкала 2 (наполегли- вість та цілеспрямо- ваність у навчанні)	Шкала 3 (володіння іноземними мовами, алгоритм отримання грантів)	Шкала 4 (записування та запам'ято- вування навчальної інформації)	
соціологія	7,02	6,13	3,83	5,59	91
соціальна робота	6,66	5,95	3,20	5,69	91
фінанси і кредит	5,67	4,36	2,44	5,83	70
облік і аудит	6,82	5,04	2,66	5,89	80
прикладна математика	6,82	4,60	2,75	6,07	78
будівництво	5,84	3,94	2,20	5,32	67
теплові електричні станції	6,59	5,44	3,98	6,47	88
виробничо-поліграфічна справа	5,33	3,72	2,28	4,92	67
автомобільний транспорт	7,13	5,16	3,52	6,24	86
транспортні технології	6,72	5,15	2,99	5,55	81
управління інформаційною безпекою	7,67	5,88	4,42	7,10	98
пожежна безпека	6,40	4,28	2,01	6,13	72
програмна інженерія	7,19	5,38	3,56	5,35	86
економіка підприємництва	7,28	5,16	3,75	5,56	86
міжнародна економіка	6,65	4,86	3,39	5,76	81
інформатика	6,48	4,05	3,18	5,18	73
прикладна фізика	6,19	4,70	2,76	4,59	73
гідротехніка (водні ресурси)	6,42	4,69	2,79	6,67	79
інженерне матеріалознавство	7,96	5,34	2,45	6,26	86
практична психологія	6,93	6,20	3,24	5,96	90
управління навчальним закладом	6,41	5,21	3,00	6,50	82
міжнародна інформація	6,59	5,48	3,97	5,78	87
оптотехніка	5,94	3,96	3,06	5,92	72
аспірантура	7,99	7,38	5,31	7,32	113
документознавство	6,47	5,47	3,53	5,91	85
електротехніка	6,25	5,00	4,25	6,00	84
менеджмент	6,47	5,16	3,62	5,51	82
реставраційне мистецтво	7,50	6,44	4,03	7,19	99
електронні пристрої	7,04	5,31	4,21	7,57	92
дизайн	7,45	6,44	3,80	6,47	97
мікро-та наноелектроніка	7,31	5,45	3,48	6,08	88
комп'ютерна інженерія	7,24	5,57	4,29	5,83	91
міжнародні відносини	6,72	5,28	3,98	6,11	87
хімічна технологія	6,31	5,29	3,19	5,66	81
електротехніка та електротехнології	6,42	5,43	3,63	5,42	84
правознавство	6,69	5,56	3,11	5,67	85
теплоенергетика	7,00	5,67	3,29	5,63	87
метрологія, стандартизація та сертифікація	6,74	5,97	3,50	6,47	89
машинобудування	6,29	4,25	3,42	4,92	74
електронні прилади і пристрої	7,79	5,67	3,71	6,83	94
документознавство	6,67	5,99	4,83	5,83	88
журналістика	6,88	5,73	3,38	6,19	83
метрологія та інформаційно- вимірювальні технології	6,98	5,23	3,21	5,27	85
Разом	6,7	5,5	3,48	5,81	91

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження рівня навчальної самоефективності студентів технічного університету можна зробити наступні висновки:

- немає відмінностей між показниками загального рівня самоефективності для студентів різної статі, але існують відмінності за окремими шкалами навчальної самоефективності, зокрема: студенти чоловічої статі є більш впевненими у собі, своїх здібностях до навчання, ніж студенти жіночої статі; студенти жіночої статі є більш наполегливі та цілеспрямовані у навчанні, краще записують та запам'ятовують навчальну інформацію, ніж студенти чоловічої статі; студенти чоловічої статі вважають, що краще, ніж студенти жіночої статі, володіють іноземними мовами, читають іноземну наукову літературу та знають, як писати програми на отримання грантів;

- студенти бюджетної форми навчання мають вищий рівень навчальної самоефективності, ніж студенти платної форми навчання;

- існують відмінності у рівнях розвитку навчальної самоефективності для студентів різних спеціальностей. Найвищий показник навчальної самоефективності мають студенти аспірантури, що являють собою сукупність найкращих студентів університету. Високі показники самоефективності також мають студенти таких спеціальностей, як реставраційне мистецтво, дизайн, а найнижчі показники мають студенти спеціальностей: будівництво, виробничо-поліграфічна справа;

- навчальна самоефективність є важливою складовою ефективною навчальною діяльністю, що відіграє важливу роль у підготовці студента до майбутньої професійної діяльності, тому підвищення рівня навчальної самоефективності студентів є важливою умовою забезпечення підготовки студентів до професійного навчання у вищих навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандура А. Теория социального научения / А. Бандура – СПб. : Евразия, 2000. – 320 с.
2. Гайдар М.И. Развитие личностной самоэффективности студентов-психологов на этапе вузовского обучения : автореф. дисс. ... канд. психол. наук ; спец. 19.00.07 : Педагогическая психология / М.И. Гайдар. – Воронеж, 2008. – 25 с.
3. Гордеева Т.О. Психология мотивации достижения / Т.О. Гордеева. – М. : Смысл ; Академия, 2006. – 336 с.
4. Климов Е.А. Психология профессионала / Е.А. Климов. – М. : Ин-т практ. психол. ; Воронеж : НПО МОДЭК, 1996. – 400 с.
5. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів : монографія / Н.І. Пов'якель. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. – 295 с.
6. Фрейджер Р. Личность: теории, эксперименты, упражнения / Р. Фрейджер, Дж. Фейдимен. – СПб. : Прайм-Еврознак, 2002. – 865 с.

УДК: 159.922.1/2: 159.923

ДІАГНОСТИКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТАТІ ОСОБИСТОСТІ: РЕСТАНДАРТИЗАЦІЯ ТЕСТОВИХ НОРМ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ТИПІВ АНДРОГІННОСТІ

М.Г. Ткалич

*доцент кафедри практичної психології
Запорізького національного університету*

У статті представлено рестандартизацію тестових норм адаптованої методики С. Бем (BSRI), яка спрямована на діагностику психологічної статі особистості. Визначено норми за шкалами «маскулінність» та «фемінність» для загальної вибірки та окремо для чоловіків та жінок.

Уточнено норми для кожної психологічної статі особистості (андрогінної, фемінної, маскуліної, недиференційованої). Визначено типи андроінної статі особистості та норми для них.

Ключові слова: психологічна стать особистості, андроінність, фемінність, маскуліність, стандартизація тестових норм.

В статье представлена рестандартизация тестовых норм адаптированной методики С. Бем (BSRI), которая направлена на диагностику психологического пола личности. Определены нормы по шкалам «маскулинность» и «феминность» в общем и отдельно для мужчин и женщин.

Уточнены нормы для каждого психологического пола личности (андроинного, феминного, маскулинного и недифференцированного). Определены типы андроинного пола личности и нормы для них.

Ключевые слова: психологический пол личности, андроинность, феминность, маскулинность, стандартизация тестовых норм.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Психологічна стать особистості є важливою складовою Я-концепції особистості, її особистісної та гендерної ідентичності. Діагностика психологічної статі особистості застосовується у різноманітних гендерних дослідженнях у психології особистості, соціальній психології, організаційній психології тощо.

Психологічна стать особистості є системною якістю, формування якої обумовлене біологічно заданою статевою приналежністю індивіда, культурним середовищем, структурою соціально значущої діяльності і статево-рольовими нормами суспільства, що визначає індивідуальні характеристики, особливості поведінки, способи дії, соціальні позиції й установки особистості [8].